

čevljarje v šteri. Nekoč so ravno uganalce uganjevali, pa se odpro vrata in v hišo se pomoli strašanski gobec ter odpre čeljusti tako, da se je spodnja uprla v tla, zgornja pa v strop, in pravi:

»Šuštar šobec, kaj pa ta gobec?«

Čevljar pa hitro vstane, popade čevljski stol in ga pomoli pred pošast:

»Pa še ti povej, kaj je tole?«

Pošast ni vedela, da čevljski stol pomeni sveto trojico, ker ima tri noge, zato je pri tej priči izginila.

(Alojzija Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Rav)

Sveta Rotija

26. Včasih so ljudje svete Rotije dan praznovali. Podvršani so pa na ta dan prali štrane pri Strgarjevem koritu; z ljudi, ki so šli od maše, so se pa norca delali.

Čez nekaj časa so pa zagledali volka, ki je gazil sneg vprek čez golo strmino Starega vrha. Pod nogami se mu je trgal snežni plaz, se pognal navzdol in vse Podvršane pomedel v Bošticovo grapo. S Starega vrha je pa bilo slišati glas:

»Rotija! Rotija!«

Potem so pa Podvršani vsako leto praznovali sveto Rotijo. Še ko so drugod praznovanje opustili, so Podvršani praznovali naprej.

(Johana Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Ravan)

Veternik

27. Neka ženska je nekoč kruh pekla. Strašno ji je nagajalo pa kadilo se je zaradi vetra, tako da ga je preklinjala. Pa pride neki mož in jo vpraša:

»Zakaj si tako huda? Ne smeš tako kleti, čeprav se kadi!«

Ženska neha s kletvijo, oni pa pravi:

»Jaz sem ti nagajal, jaz sem Veter.«

Ženska vzame hlebec iz peči pa ga mu da. Tisti čas, ko je jedel hlebec, je bil čisto miren; ko je pojedel, pa pravi:

»Ti — ko bi ti ne bila meni hlebca dala, bi bil jaz tebe semlel kot mlinski kamen moko!«

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

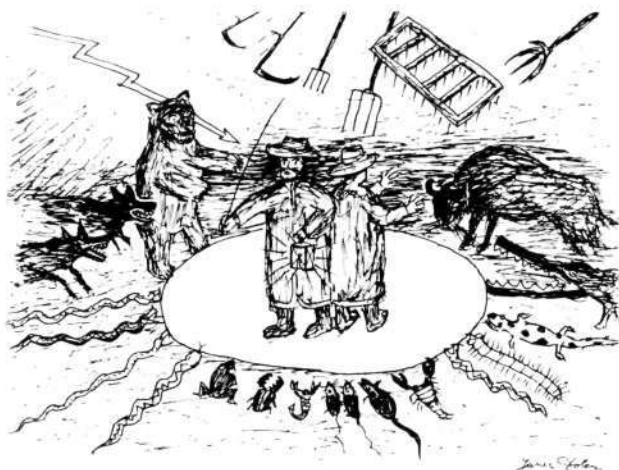
V risu

28. Kmet Markuš iz Gorenje Žetine in njegov hlapec sta šla v ris. Eno leto staro leskovo šibo sta na sveti večer opolnoči potisnila v špranjo za spovednico. Tam je čakala do drugega božiča, ne da bi kdo zanjo vedel. Eno leto nista šla nič k spovedi. Na sveti večer nista smela nič božičnega kruha pokusiti. Še pred polnočjo sta šla na Kal na križpotje; tam se ne sliši zvonjenja, tam še ni šel duhovni mimo z Bogom.

Ko sta prišla na cilj, je Markuš s šibo potegnil ris okoli:

»Bliže mene nič!«

Zmolila sta očenaš narobe in čakala. Opolnoči se je odprla zemlja in ogenj je butnil iz nje. Izpod neba se je usula ploha vil, kos in bran, vse mogoče zveri

»Izpod neba se je usula
ploha vil, kos in bran, vse
mogoče zveri so rinile pro-
ti njima...«

Ilustracija: Janez Dolenc
po risbi iz leta 1941

so rinile proti njima. Hlapec je od strahu poskočil in opletel z rokavom kožuha čez ris. Takoj ga mu je odtrgalo. Ko je Markuš zamahnil s šibo, je vse izginilo.

A hudoba je poskusila še drugače. Natresla je zlatnine in srebrnine zunaj risa, da bi ju zvalila čez. Ker ju to ni premotilo, so se zunaj risa začele sprehajati zapeljive deklice in ju vabiti čez. Tudi to ni pomagalo, Markuš je zamahnil s šibo in zapeljivke so izginile. Tedaj je nekje daleč začelo predčasno biti ura eno, da bi ju spravilo iz risa. No, končno sta prestala celo uro preizkušenj in prišla domov taka, da je imel vsak las svojo kapljo.

Še o novem letu in o svetih treh kraljih bi imela iti v ris, da bi dobila žakelj denarja in črne bukve. Pa je strah hlapcu tako zlezel v kosti, da je obležal. Ko je umiral, je na hruški pred hišo milo zvončkljalo — hudoba je klicala v ris. Sam Markuš se pa tudi ni več upal iti.

(Johana in Alojzija Dolenc, v. Tavčarjevi, Četena Ravan)

Zaklad (šac)

29. Nekoč je šel neki možak sredi noči čez Preval domov v Zapreval. Na vrhu Prevala naleti na kup žerjavice sredi poti. Nabaše fajfo, vzame s kupa ogorek, ga da na fajfo pa gre naprej. Čudno se mu je zdelo, da noče fajfa goreti. Pogleda — in kaj vidi? Da je namesto ogorka v fajfi — cekin! Koj leti nazaj pogledat, a ni bilo o žerjavici več ne duha ne sluha. Zavedel se je, da to ni bila žerjavica, ampak je cvetel šac.

(Vinko Ažbe, v. Gribovškov, Zapreval)

30. V Mihelskih robah na Blegošu je ena čerfa srebrnega denarja zakonpanega. Tam je rob videti kot vrata: dve skali kot dva bangarja in še skala na vrhu počez.

V teh vratih je neki pastir zagledal tisto čerfo denarja in splezal po robu do nje, a vrh denarja je sikala proti njemu kača. Tedaj so mu tudi ovce zašle v pšenico, moral jih je iti vračat. Ko je zlezel spet nazaj na rob, ni bilo o čerfi